

Muzaffer Gökman ve Yapıtları (1915-1996)

Değerli kütüphaneci, kaynakça (bibliyografya) uzmanı, tarihçi-yazar Mehmet Muzaffer Gökman, 12 Aralık 1996 Perşembe günü İstanbul'da öldü, Karacaahmet Mezarlığına gömüldü. Son yıllarda hafif bir felç geçirmiş, yürümekte zorlanmaya başlamıştı. Ölümünün kalp yetmezliğinden olduğu bildirildi.

Gökman, 28 Ocak 1915 tarihinde İstanbul'da doğdu. Babası Kastamonu'nun Taşköprü ilçesinde komiser Halil Edip, annesi de aynı ilçeden Fatma Saime'dir. İlkokulu Üsküdar Selim-i Salis ilkokulunda, ortaokulu Üsküdar ortaokulunda bitirdi. 1931'de Kabataş Erkek Lisesi onuncu sınıfında okurken babasının ölümü üzerine, okulu bırakmak zorunda kalarak bir ders yılı boyunca, bitirdiği okulda öğretmen vekilliği yaptı. Sırasıyla İstanbul Eğitim Müdürlüğü kitaplığında (1933), Basma Yazı ve Resimleri Derleme Müdürlüğü'nün kuruluşu sırasında (1934) bu kurumda altı ay memur olarak çalıştı, yeniden eski memurluğuna döndü. Kendi isteğiyle Süleymaniye Genel Kitaplığı memurluğuna nakledildi (1937). Daha sonra Murat Molla Kitaplığı Müdür Vekilliğine (1939), Köprülü Kitaplığı Başmemurluğuna (1943), Beyazıt Genel Kitaplığı Müdür Vekilliğine ve müdürlüğüne (1946) atandı. 44 yıllık meslek yaşamının 34 yılı bu kitaplığın çağdaş duruma getirilme çabalarıyla geçti. Emekli oldu (1977). Türkiye'nin ilk genel kitaplığı olan Beyazıt Kitaplığı, onun çalışmalarıyla varsıl, modern bir kurum haline geldi.

Eksik ve yarım kalan eğitim ve öğrenimini tamamlamak üzere, dışarıdan sınavlara girerek İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümüne devam ederken, İkinci Dünya Savaşının başlamasıyla, iki kez ikişer yıl yedeksubay olarak kıtaya çağrıldığından, ancak 1946-47 ders yılı sonunda bu bölümü bitirebildi.

1942'de evlendi. Eşi sağdır, hastadır, iki kez beyin ameliyatı geçirmiştir. Bir erkek bir de kız çocuğu vardır.

Meslek incelemelerinde bulunmak üzere, başka meslektaşlarıyla birlikte Roma, Paris, Londra ve Almanya'ya gönderildi (1957). Amerikan hükümetince ABD'ye çağrıldı (1959). Dönüşte "Amerikan Notları", "Amerika'da kütüphane sevgisi" (1961) adlı kitaplarını yazdı. Orada dört ay kaldı.

Çeşitli konulardaki yazıları, gazete ve dergilerde çıktı. Bunların sayısı 300'e yakındır. Kütüphanecilik dışındaki konularda yayımlanan yazılarında son yıllarda (M. Taşköprülü) takma adını kullandı.

En önemli yapıtı "Atatürk ve devrimleri tarihi bibliyografyası" adını taşıyan (3 cilt, değişik basımları var). Mesleki, kültürel kitapların sayısı 40'a yakındır; büyük bir bölümü kaynakça alanındadır.

"Hürriyet" gazetesi arşivinde tam yirmi yıl çalıştı (1968-88), gazetenin kitaplığını ve fotoğraf albümünü düzenledi.

Türk Kütüphaneciler Derneği'nin 1995 yılında Ankara'da verdiği Üstün Hizmet Ödülünü alan beş emekli kütüphaneciden biri de o idi.

Benim Gökman'la tanışmam, 1952 yılı sonlarına rastlar. Paris'te dokümantasyon ve kütüphanecilik alanında yüksek öğrenim görüp yurda dönünce, Milli Kütüphane uzmanlığından İstanbul'da Basma Yazı ve Resimleri Derleme Müdürlüğüne -1952 Kasım ayı sonunda- atanmışım. İşte Gökman, o günlerde, arkadaşı ve meslektaşı, Süleymaniye Kitaplığı müdürü Halit Dener'le birlikte beni kutlamaya gelmişti. Beyazıt Devlet Kitaplığı İstanbul'da Derleme nüshası alan iki kitaplıktan biri olduğu için -öteki İstanbul Üniversitesi kitaplığıdır- resmi ve kişisel ilişkilerimiz, ben kend isteğimle emekli olana dek (Eylül 1974) telefon, yazışma, görüşmeleriyle tam 22 yıl sürüp gitti. Daha sonra da devam etti.

Rahmetli Gökman, genellikle şakacı, nükteci, alaycı bir adamdı. Bu öz yapısı dolayısıyla kimi zaman kırıcı oluyordu. Kekeleyerek konuşması yüzünden, çocuk topluma karışmaktan, toplantılara gitmekten çekinir olmuştu. 45 yıllık dostum ve meslektaşım Tanrı'dan rahmet dilerim.

Kitapları

1. **İstanbul kütüphaneleri ve bugünkü vaziyetleri.** İstanbul, Hüsnütabiat basımevi, 1939. 23 s.
2. **Pratik kütüphanecilik.** İstanbul, Burhaneddin basımevi, 1939. 39 s.
3. **İstanbul kütüphaneleri rehberi: Guide to the libraries of Istanbul.** 5. bs. İstanbul, Yeni Çığır kitabevi, 1965. 40 s.
4. **Fatih medreseleri: Fatih külliyesi.** İstanbul, Ak-Ün basımevi, 1943. 48 s.
5. **Murat Molla: Hayatı, kütüphanesi ve eserleri.** İstanbul, Cumhuriyet basımevi, 1958. 19 s.
6. **Kitabın sağlık bilgisi.** İstanbul, Arkadaş basımevi, 1946. 32 s.
7. **Kütüphanelerimizden notlar.** İstanbul, Kardeşler basımevi, 1952. 48 s.
8. **Beyazıt Umumi Kütüphanesi, restorasyondan sonra yeni hüviyetiyle.** İstanbul, Maarif basımevi, 1956. 19 s.
9. **Atatürk ve devrim bibliyografyası.** Ankara, Türkiye İş Bankası, 1957. 144 s.

10. **İstanbul kütüphaneleri ve yazma tıp kitapları. Libraries of Istanbul and their medical manuscripts.** İstanbul, İstanbul Üniversitesi Tıp tarih Enstitüsü, 1959. 39 s.
11. **Amerika notları.** İstanbul. Varlık yayınları, 1961. 112 s. Varlık büyük cep kitapları dizisi, 1.
12. **Amerika'da kütüphane sevgisi.** İstanbul, Yeni doğuş matbaası, 1961. 30 s.
13. **Atatürk ve devrimleri tarihi bibliyografyası. Bibliography of the history of Atatürk and his reforms.** Ankara, Milli Eğitim Bakanlığı, 1961. 432 s.
14. "Faik Reşit Ünat (1899-1964) ve bibliyografyası". Belleten. Ankara, 1964 28 (3): 505-523 s.
15. "Türk kütüphaneciliğinin bibliyografyası bir deneme". Ankara. Türk Kütüphaneciler Derneği, 1964. 32 s.
16. **Evimizin kütüphanesi.** İstanbul. Kitapçılık Tic Ltd. Şti., 1966. 126 s. Akşam kitap klübü dizisi, 22.
17. **Hüseyin Rahmi Gülpınar, açıklamalı bibliyografya.** Ankara. Milli Eğitim Bakanlığı, 1966. 249 s. Büyük Türk yazarları ve şairleri dizisi, 1.
18. **İslam dininin esasları: Müslümanın rehber kitabı.** İstanbul. Kitapçılık Tic. Ltd. Şti., 1966. 263 s.
19. **Ramazan sohbetleri. Ahmet Rasim'den sadeleştirerek Türk harflerine çevirip notlayan Muzaffer Gökman.** İstanbul. Kitapçılık Tic Ltd. Şti., 1967. 304 s. İslam ve Türk kültür eserleri dizisi, 11.
20. **Tarih-i Sultan Mehmed Han-ı Sani İstanbul'un fethi.** (Kritovulos'tan Türkçeye çev. Karolidi. Sadeleştirerek Türk harflerine çevirip notlayan M. Gökman). İstanbul. Kitapçılık Tic Ltd. Şti., 1967. 254 s. İslam ve Türk kültürü eserleri dizisi, 10.
21. **Kütüphaecilik mevzuunda VIII. Milli Eğitim Şurasına sunulan rapor.** İstanbul, 1970.
22. **Sedat Simavi, hayatı ve eserleri.** Hürriyet yayınları, 1970. 508 s.
23. **50 yılın tutanağı.** İstanbul. Hürriyet yayınları, 1973. 358 s. Tarih dizisi, 7.
24. **Dinimizi öğreniyoruz: İslamın esasları, müslümanın rehber kitabı.** İstanbul. Eğitim-öğrenci yayınları, 1976. 332 s. Dini eserler dizisi, 1.
25. **Fatih İstanbul kapılarında: Yabancı gözü ile İstanbul'un fethi.** İstanbul. Eğitim-öğrenci yayınları, 1976. 240 s. Tarih dizisi, 1.
26. **Orhan Gazi.** İstanbul, Sebil yayınnevi, 1976. 2 cilt, Çocuk kitapları dizisi, 21-22.
27. **30 Ağustos'a doğru, makaleler, anılar.** İstanbul. Eğitim-öğrenci yayınları, 1976. 271 s. Tarih dizisi, 1.

28. **Öğretmen, edebiyat tarihçisi, yazar ve kütüphaneci Sadettin Nüzhet Ergun, 1901-1946.** İstanbul. İstanbul Şehir Kütüphanesi Kurma ve Yaşattma Derneği, 1976. 15 s. Dernek yayınları dizisi, 2.
29. **Kitaplar arasında 44 yıl; anılar, eleştiriler, gözlemler.** İstanbul, Eğitim-öğrenci yayınları, 1977. 368 s. Anılar dizisi , 3.
30. **Tarih boyunca Ege kavgası.** İstanbul. Eğitim-öğrenci yayınları, 1977. 272 s. Tarih dizisi, 3.
31. **Tarihi sevdiren adam: Ahmed Refik Altınay, hayatı ve eserleri.** Ankara. Türkiye İş Bankası Kültür yayınları, 1978. 439 s.
32. **Bibliographies relatives † Atatürk † ses réformes.** Paris. 1979.
33. **İslam dini, inanç, maneviyat, ibadet.** 3. bs. İstanbul. Yeni Çığır kitabevi, 1982. 434 s.
34. **Kütüphane ve müzelerimiz için insan ve yönetici. 1. Milli Kültür Şuarsına katkı,** (Ankara: 23-27 ekim 1982). İstanbul. Yeni Çığır kitabevi, 1982. 32 s.
35. **Kitabın zaferi.** Beyazıt Devlet Kütüphanesi 100. Yaşında adlı kitaptan ayrı basım. İstanbul. 1984. 23-46 s.
36. **İstanbul'u yaşayan ve yaşatan adam: Ahmed Rasim, hayatı ve eserleri.** İstanbul. Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kitaplığı, 1989. 2. cilt. Bibliyografya dizisi.

Kaynakça

- Acaroğlu, M. Türker. (1967) *Ozanlar ve yazarlar*. 2. bs. İstanbul: AS Basımevi.
- Altıntaş, Özkan. (1990) "Yaşamını kitaplara adayan bir kütüphaneci: Muzaffer Gökman". *Hürriyet*. İstanbul, 3 Şubat 1990.
- Büyük Larousse sözlük ve ansiklopedisi.* (1986) İstanbul: Milliyet Yayınları.
- Meydan-Larousse büyük lugal ve ansiklopedisi.* (1971) İstanbul: Meydan Yayınevi.
- Pancarlı, Handan. (1995) *Türk Kütüphaneciler Derneği 1995 Üstün Hizmet Ödülleri*. Ankara: TKD.
- "Türk Kütüphaneciliğine hizmet edenler: Muzaffer Gökman." (1955). *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, 4(1): 55-56.
- Türkiye 1923-1973 ansiklopedisi.* (1974) İstanbul: Kaynak Yayınları.

Not: Fakülte bitirme tezi olan "Köprülü Vakfiyesi", İstanbul'da Türkiye Yayınevinde satın alınmış, ama basılmamıştır.

M. Türker Acaroğlu
Emekli Derleme Müdürü